

Bruselj, 27.5.2021
COM(2021) 261 final

**POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Napredek pri izvajanju pobude EU za opraevalce

1. UVOD: POBUDA EU ZA OPRAŠEVALCE

V zadnjih desetletjih se pojavnost in raznolikost divjih žuželk oprasovalk, kot so čebele, trepetavke ter dnevni in nočni metulji, v Evropi drastično zmanjšuje. Številnim vrstam grozi tudi izumrtje. Glede na evropski rdeči seznam¹ se pri približno tretjini vrst čebel in metuljev populacija zmanjšuje, približno desetini vrst pa grozi izumrtje.

Izguba divjih oprasovalcev je zelo skrb vzbujajoča. Približno 80 % vrst kmetijskih rastlin in divjih cvetlic v EU je namreč vsaj delno odvisnih od živalskega oprasovanja. Brez oprasovalcev bi se veliko število rastlinskih vrst zmanjšalo in sčasoma bi izginile. To bi ogrozilo preživetje narave, blaginjo človeka in gospodarstvo. Približno 3,7 milijarde EUR kmetijske proizvodnje v EU na leto je neposredno odvisne od žuželk oprasovalk². Vendar pa razpoložljive ocene ne upoštevajo živalskega oprasovanja divjih rastlin niti prispevka oprasovalcev k hranilni varnosti in zdravju ljudi.

Komisija je junija 2018 sprejela pobudo EU za oprasovalce³ (v nadaljnjem besedilu: pobuda). Pobuda je prvi okvir EU za spoprijemanje z zmanjševanjem števila divjih oprasovalcev⁴. Deležna je močne podpore vseh skupin deležnikov⁵.

V pobudi so bili določeni dolgoročni cilji do leta 2030, ki so vključevali ustvarjanje znanja o problemu za ukrepanje, odpravo glavnih znanih vzrokov problema, spodbujanje sodelovanja med deležniki in vključevanje družbe na splošno. Za usmeritev EU na pravo pot je bilo v pobudi opredeljenih deset ukrepov in 31 podukrepov, ki jih je treba izvesti kratko- do srednjeročno.

Ukrepi so podpirali celostni pristop k problemu ter učinkovitejši rabi obstoječih instrumentov in politik. Ta pristop se je osredotočal predvsem na boljše vključevanje ciljev glede ohranjanja oprasovalcev v različne sektorske politike EU, vključno z okoljsko in zdravstveno politiko (zlasti direktivama o pticah in o habitatih ter zakonodajo EU o pesticidih), skupno kmetijsko politiko (SKP), kohezijsko politiko ter raziskovalno in inovacijsko politiko.

Evropski parlament⁶ in Svet⁷ sta pozdravila pobudo, opozorila na pomen oprasovalcev in pozvala k učinkovitim ukrepom za spoprijemanje z zmanjševanjem njihovega števila. Evropsko računsko sodišče je 9. julija 2020 objavilo posebno poročilo⁸ o ukrepih EU za zaščito divjih oprasovalcev (v nadaljnjem besedilu: poročilo Evropskega računskega sodišča). V poročilu Evropskega računskega sodišča so bile opredeljene vrzeli v ključnih politikah EU, ki obravnavajo glavne nevarnosti za divje oprasovalce, poleg tega pa je bilo predlagano, naj Komisija oceni potrebo po dodajanju posebnih ukrepov za obravnavanje nevarnosti, ki trenutno niso obravnavane v pobudi. Poleg tega je poročilo Evropskega računskega sodišča pokazalo na potrebo po boljšem

¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>.

² Evropska unija, Evropska agencija za okolje, (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“, *Urad za publikacije Evropske unije*, Luxembourg, (v tisku).

³ COM(2018) 395 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>.

⁴ Oprasovalci v Evropi so večinoma žuželke, vključno z divjimi čebelami, trepetavkami ter dnevnimi in nočnimi metulji.

⁵ https://www.acceptance.ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/documents/EU_pollinators_summary_public_consultation.pdf.

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_SL.html.

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12948-2018-INIT/sl/pdf>.

⁸ Posebno poročilo št. 15/2020, <https://www.eca.europa.eu/sl/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

vključevanju ukrepov za zaščito divjih oprasovalcev v politiko EU za ohranjanje biotske raznovrstnosti in kmetijsko politiko ter izboljšanju zaščite divjih oprasovalcev v postopku ocene tveganja za pesticide. V sklepih Sveta z dne 17. decembra 2020⁹ so bila priporočila Evropskega računskega sodišča pozitivno ocenjena in priznana je bila nujnost ukrepanja za okrepitev akcijskega okvira EU za oprasovalce.

Komisija je 20. maja 2020 sprejela strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030¹⁰ in strategijo „od vil do vilic“¹¹, ki sta vodilni pobudi v okviru evropskega zelenega dogovora. Ti strategiji bosta spodbudili ukrepe za zaustavitev zmanjševanja števila oprasovalcev z zavezami in cilji za varstvo narave ter načrtom EU za obnovo narave. Skupaj z novo strategijo EU za prilagajanje podnebnim spremembam¹² ter okrepljenimi cilji glede podnebne nevtralnosti in ničelnega onesnaževanja bosta ti strategiji prispevali k obravnavanju glavnih nevarnosti za divje oprasovalce, kot so spremembe rabe zemljišč, intenzivno gospodarjenje s kmetijskimi zemljišči in raba pesticidov, onesnaženost okolja, invazivne tujerodne vrste ter podnebne spremembe,

V tem poročilu je ocenjen napredek pri izvajanju vseh ukrepov pobude. Temelji na več virih, vključno z rezultati ocen politike, poročili in publikacijami EU ter posebnimi študijami. Upošteva tudi institucionalne povratne informacije, prejete od Evropskega parlamenta, Sveta in Evropskega računskega sodišča.

2. DESET UKREPOV – POVZETEK NAPREDKA

2.1. Ukrep 1: podpiranje spremljanja in ocenjevanja

Obstoječe znanje jasno kaže skrb vzbujajoče zmanjševanje števila divjih oprasovalcev, ki zahteva odločno ukrepanje. Vendar še vedno obstajajo precejšnje vrzeli v podatkih in informacijah o stanju oprasovalcev, vzrokih za zmanjševanje njihovega števila ter posledicah za naravo in blaginjo človeka.

Komisija je junija 2019 pooblastila skupino strokovnjakov za oprasovalce, da pripravi predlog za program spremljanja oprasovalcev v EU na terenu, ki bi zagotavljal zanesljive informacije o stanju – in trendih – populacije oprasovalcev v državah članicah (ukrep 1A). Da bi zagotovila vključenost in pravočasne prispevke držav članic v tem procesu, se je Komisija posvetovala z nacionalnimi okoljskimi in kmetijskimi organi, tudi v okviru tematskih delavnic. Predlog strokovnjakov¹³, objavljen januarja 2021, zagotavlja celovito metodologijo za program spremljanja in sklop kazalnikov politike. Kot naslednji korak bo Komisija tesno sodelovala z državami članicami pri izpopolnjevanju in operacionalizaciji predloga ter krejitvi zmogljivosti za izvajanje programa na terenu.

Podatki iz prihodnjega programa spremljanja oprasovalcev v EU bodo ključnega pomena za: (i) razvoj in izvajanje učinkovitih ohranitvenih ukrepov; (ii) opredelitev prednostnih območij za uveljavitev teh ukrepov in (iii) oceno učinkov teh ukrepov. Ti podatki bodo tudi podlaga za evropski rdeči seznam, saj bodo omogočali zanesljivo dolgoročno ocenjevanje stanja

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/sl/pdf>.

¹⁰ COM(2020) 380 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>.

¹¹ COM(2020) 381 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

¹² COM(2021) 82 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>.

¹³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122225>.

ohranjenosti vrst opraševalcev. Komisija je decembra 2018 začela pripravljati evropski rdeči seznam trepetavk¹⁴ (ukrep 1B), ki naj bi bil dokončan junija 2022. Aprila 2021 je začela pripravljati evropski rdeči seznam nočnih metuljev¹⁵.

Zavarovana območja so bistvenega pomena za ohranjanje opraševalcev. Evropska agencija za okolje in njen Evropski tematski center za biotsko raznovrstnost sta junija 2020 objavila poročilo, v katerem je bil ocenjen pomen habitatnih tipov iz Priloge I k direktivi o habitatih za opraševalce¹⁶. To je omogočilo oceno stanja ohranjenosti zaščitene habitatov opraševalcev na podlagi poročanja držav članic¹⁷ (ukrep 1C). Najnovejše poročilo Evropske agencije za okolje o stanju narave kaže, da je stanje opraševalcev vzrok za resno zaskrbljenost^{18,19}.

Komisija si prizadeva tudi zapolniti vrzeli v podatkih in informacijah o pritiskih, s katerimi se srečujejo vrste opraševalcev, tj. degradaciji habitatov in rabi pesticidov. Komisija trenutno poskusno izvaja program spremljanja na terenu za biotsko raznovrstnost v kmetijskih krajinah²⁰ in pripravlja modul za travišča LUCAS²¹ v okviru raziskave LUCAS za leto 2022 na podlagi uspešnega pilotnega projekta, izvedenega leta 2018. Komisija preskuša tudi inovativen program, ki uporablja medonosne čebele za spremljanje pesticidov v okolju²² (ukrep 1D). Pilotnemu projektu bo sledilo celovito izvajanje programa leta 2022, ki bo podprto s pripravljalnimi ukrepi Evropskega parlamenta²³.

Komisija je oktobra 2020 objavila rezultate vseevropske ocene ekosistemov²⁴ (ukrep 1E). Za analizo so bili uporabljeni trenutno razpoložljivi podatki in informacije o opraševalcih in njihovih habitatih za oceno stanja na področju storitev živalskega opraševanja v EU. Rezultati so pokazali, da na 50 % zemljišč, na katerih se pridelujejo kmetijske rastline, odvisne od opraševalcev, prihaja do pomanjkanja opraševanja. Eden najboljših načinov za odpravo tega pomanjkanja opraševanja je obnova ekosistemov, podprta s kmetijsko politiko.

Komisija je pripravila tudi „izračun“ opraševanja²⁵ (ukrep 1E), ki kaže, da je ekonomska vrednost žuželk opraševalk za rastlinsko pridelavo v EU približno 3,7 milijarde EUR na leto²⁶.

¹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>.

¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Moths>.

¹⁶ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-1-2020-report-for-a-list-of-annex-i-habitat-types-important-for-pollinators>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats.

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

¹⁹ https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/SONpollinators/Storypollinators?%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Adisplay_count=n&%3AshowAppBanner=false&%3Aorigin=viz_share_link&%3AshowVizHome=n&%3Aembed=y.

²⁰ Evropsko spremljanje biotske raznovrstnosti v kmetijskih krajinah (EMBAL), <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Data+and+information>.

²¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas>.

²² Projekt Insignia, <https://www.insignia-bee.eu>.

²³ Več informacij o pripravljajlnih ukrepih Evropskega parlamenta je na voljo na:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA\(2019\)640130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA(2019)640130_EN.pdf).

²⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>.

²⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC117072>.

²⁶ Evropska unija, Evropska agencija za okolje, (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“, *Urad za publikacije Evropske unije*, Luxembourg, (v tisku).

Izračun se lahko uporablja za ocenjevanje vpliva zmanjševanja populacij oprasovalcev na kmetijsko proizvodnjo ter uvoz in izvoz kmetijskih proizvodov²⁷.

2.2. Ukrep 2: podpiranje raziskav in inovacij

Komisija še naprej podpira temeljne in uporabne raziskave o oprasovalcih z okvirnim programom EU za raziskave in inovacije, da bi zapolnila vrzeli v znanju ter podprla učinkovitejše in v rezultate usmerjene ohranitvene ukrepe²⁸ (ukrep 2A).

Komisija je po sprejetju pobude vključila posebno temo o oprasovalcih v delovni program Obzorje 2020 za obdobje 2018–2020. Ta tema je namenjena razvoju orodij, smernic in metodologij za učinkovitejšo blažitev vzrokov in posledic zmanjševanja števila divjih oprasovalcev²⁹. Ta raziskava naj bi se začela septembra 2021. V okviru BiodivERsA³⁰ so bili izvedeni projekti, povezani z oprasovalci, namenjeni izboljšanju našega razumevanja povezave med različnimi vzroki za zmanjševanje števila oprasovalcev³¹ ter modeliranju scenarijev za biotsko raznovrstnost oprasovalcev in oprasovanje kot ekosistemsko storitev³². Poleg tega je odličnost na področju raziskav oprasovalcev podprta s posameznimi nepovratnimi sredstvi in štipendijami v okviru Evropskega raziskovalnega sveta³³ in ukrepov Marie Skłodowske-Curie³⁴. Ta nepovratna sredstva in štipendije se podeljujejo izjemnim raziskovalcem, ki preučujejo neločljivo ekološko povezavo med oprasovalci in rastlinami ter pomen te povezave za delovanje ekosistemov in proizvodnjo živil³⁵.

Znanje, pridobljeno z raziskavami, bo pomembno pri odločanju. V okviru EKLIPSE³⁶ je bilo s projektom ocenjeno obstoječe znanje o učinku pesticidov in gnojil na ukrepe za ohranjanje oprasovalcev na kmetijskih zemljiščih za podpiranje smernic o dobrih praksah³⁷. Poleg tega evropsko partnerstvo za inovacije³⁸ na področju kmetijstva podpira interaktivne inovacije od spodaj navzgor na področju gospodarjenja³⁹ z oprasovalcem prijaznimi kmetijskimi zemljišči (ukrep 2B).

Cilj Komisije je okrepiti podporo za raziskave oprasovalcev v naslednjem okvirnem programu Obzorje Evropa. To se odraža v prvem strateškem načrtu programa⁴⁰ in predlogu za prvi delovni

²⁷ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120571>.

²⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Research+and+innovation>.

²⁹ SC5-32-2020, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc5-32-2020>.

³⁰ Shema ERA-NET COFUND v okviru programa Obzorje 2020 za spodbujanje evropskih raziskav o biotski raznovrstnosti in ekosistemskih storitvah, <https://www.biodiversa.org>.

³¹ Projekt VOODOO, <https://www.biodiversa.org/1777/download>.

³² Projekt OBServ, <https://www.biodiversa.org/1635/download>.

³³ Projekt DrivenByPollinators, <https://cordis.europa.eu/project/id/819374>.

³⁴ Na primer projekt DEFOLL, <https://cordis.europa.eu/project/id/798954>.

³⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Horizon+2020>.

³⁶ EKLIPSE je mehanizem za podpiranje boljših odločitev o okolju, ki temeljijo na najboljšem razpoložljivem znanju, <https://www.eclipse-mechanism.eu>.

³⁷ https://www.eclipse-mechanism.eu/pollinators_request.

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

³⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Bottom-up+innovation>.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/research/pdf/horizon-europe/ec_rtd_orientations-towards-the-strategic-planning.pdf.

program programa Obzorje Evropa (2021/2022)⁴¹ (ukrep 2C). Več predlaganih tem v programu Obzorje Evropa je namenjenih podpiranju: (i) razvoja orodij za raziskave o opraevalcih (npr. orodij za integrativno taksonomijo, vključno z barkodiranjem DNK in strojnim učenjem); (ii) krepitve strokovne zmogljivosti in mreženja ter (iii) obsežnega prehoda na opraevalcem prijazno upravljanje kulturnih in kmetijskih krajin. Poleg tega je osnutek predloga za evropsko partnerstvo na področju biotske raznovrstnosti⁴² namenjen podpiranju programov spremljanja biotske raznovrstnosti. Ta podpora bo tudi ključna za izvajanje programa spremljanja opraevalcev v EU.

2.3. Ukrep 3: olajšanje izmenjave znanja in dostopa do podatkov

Ustvarjanje znanja za ukrepanje zahteva zapolnitev znanih vrzeli v podatkih v skladu z ukrepoma 1 in 2. Zahteva pa tudi boljšo uporabo obstoječih podatkov in informacij.

Komisija je 20. maja 2020 vzpostavila platformo EU z informacijami o opraevalcih⁴³, tj. informacijsko vozlišče o opraevalcih v EU (ukrep 3A). Ta spletna platforma olajšuje izmenjavo informacij o zmanjševanju števila opraevalcev in ukrepih za zaustavitev tega zmanjševanja v EU, tudi s pobudami deležnikov za sodelovanje. Platforma z informacijami o opraevalcih je odprta za vse ključne akterje, kot so javni organi, znanstveniki, okoljevarstveni sektor, aktivisti civilne družbe, upravljavci zemljišč (zlasti kmetje in gozdarji), čebelarji, javnost in podjetja. Platforma tem akterjem omogoča, da: (i) si izmenjujejo dobre prakse o prizadevanjih za zaščito in ohranjanje opraevalcev; (ii) poiščejo smernice o ukrepih za zaščito in ohranjanje divjih opraevalcev ter (iii) poiščejo partnerje za te ukrepe.

Program spremljanja opraevalcev v EU in druge pobude za spremljanje *in situ*, razviti v okviru ukrepa 1, bodo zagotavljali dragocene podatke za ocenjevanje stanja populacij opraevalcev in vzrokov za zmanjševanje njihovega števila. Komisija in Evropska agencija za okolje trenutno preučujeta možnosti za vključitev informacij, pridobljenih s programi, v sistem za evropski informacijski sistem za biotsko raznovrstnost⁴⁴.

Dajanje na voljo obstoječih podatkov o rabi zemljišč je zlasti pomembno za učinkovite ukrepe za ohranjanje opraevalcev. Komisija sodeluje z državami članicami pri obravnavi izmenjave, delitve, dostopa do in uporabe interoperabilnih, neosebni prostorskih podatkov, ki so na voljo v integriranem administrativnem in kontrolnem sistemu (IAKS) SKP⁴⁵. IAKS vsebuje potencialno dragocene informacije o opraevalcih in storitvah opraevanja, kot so prostorska porazdelitev in lokacija kmetijskih rastlin, kmetijske prakse ali ukrepi SKP. V okviru direktive INSPIRE⁴⁶

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/commissions-proposal-horizon-europe_en#the-commissions-proposal-for-horizon-europe.

⁴² Evropsko partnerstvo v okviru programa Obzorje Evropa, „Ohranjanje biotske raznovrstnosti za zaščito življenja na zemlji“,

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/european_partnership_for_rescuing_biodiversity_to_safeguard_life_on_earth.pdf.

⁴³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

⁴⁴ <https://biodiversity.europa.eu/>.

⁴⁵ IAKS je administrativni sistem za ugotavljanje in nadzorovanje upravičenosti do pomoči ali podpore v okviru SKP, ki ga vzpostavijo in upravljajo posamezne države članice. Več informacij je na voljo na:

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/financial-assurance/managing-payments_sl.

⁴⁶ Direktiva 2007/2/ES o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti (INSPIRE), <https://inspire.ec.europa.eu>.

obstajajo prizadevanja za uskladitev in objavo teh podatkov za ponovno uporabo (ukrep 3B). Komisija je leta 2019 začela izvajati pilotni projekt, da bi preučila določbe o izmenjavi podatkov in možne načine uporabe direktive za pomoč pri organizaciji in izvajanju izmenjave podatkov na različnih področjih politike EU, vključno z IAKS.

2.4. Ukrep 4: ohranitev ogroženih vrst oprasevalcev in habitatov

Zaustavljanje zmanjševanja števila oprasevalcev se začne z zaščito najbolj ogroženih vrst oprasevalcev in habitatov, kot so tisti, ki so zaščiteni v skladu z direktivo o habitatih ali vključeni na evropski rdeči seznam. Za izboljšanje stanja ohranjenosti takih vrst in habitatov so potrebni prednostno financiranje in učinkoviti akcijski načrti.

Komisija je z akcijskim načrtom za naravo, ljudi in gospodarstvo⁴⁷ izboljšala izvajanje direktive o habitatih z boljšim obravnavanjem ene od glavnih nevarnosti za oprasevalce: izgube habitatov. Zlasti je pripravila akcijske načrte EU za habitate za dva habitatna tipa velikega pomena za oprasevalce: polnaravna suha travišča in evropske suhe resave. Oba habitatna tipa sta zaščiteni z direktivo o habitatih (ukrep 4A). Komisija je julija 2020 objavila razpis za pripravo treh akcijskih načrtov za vrste za ohranitev najbolj ogroženih vrst oprasevalcev v EU⁴⁸.

Podpora v okviru programa LIFE za ohranjanje oprasevalcev je bila od leta 2018 močno okrepljena. Več tekočih projektov v okviru programa LIFE ima za izrecni cilj ohranitev oprasevalcev. Ti tekoči projekti se osredotočajo na obnovo habitatov, izboljšanje znanja in ozaveščanje za izboljšanje stanja ohranjenosti ogroženih vrst metuljev. Drugi tekoči projekti se osredotočajo na spodbujanje kmetijskih praks, ki koristijo oprasevalcem ali splošneje, žuželkam⁴⁹.

Komisija še naprej spodbuja prijave za projekte LIFE o nevretenčarjih, vključno z žuželkami oprasevalkami. Junija 2020 je Komisija organizirala spletni seminar⁵⁰ za razpravljanje o tem, kako povečati podporo v okviru programa LIFE za ohranjanje nevretenčarjev, z namenom spodbujanja več prijav na tem področju v prihodnosti. Komisija je predstavila tudi končno študijo 20 projektov LIFE o nevretenčarjih, ki je vključevala priporočila za prihodnje projekte⁵¹.

V poročilu Evropskega računskega sodišča je bila izražena zaskrbljenost zaradi pomanjkanja projektov LIFE o vrstah oprasevalcev, ki niso zaščiteni s pravom EU v skladu z direktivo o habitatih. Komisija bo v večletnem delovnem programu LIFE za obdobje 2021–2024 predlagala zvišanje stopnje sofinanciranja EU za najbolj ogrožene vrste v skladu z evropskim rdečim seznamom. To bo prispevalo k spodbujanju projektnih dejavnosti za vrste oprasevalcev, ki niso pravno zaščiteni, vendar pri njih kljub temu obstaja velika nevarnost izumrtja.

Aksijski načrti za vrste oprasevalcev in habitate zahtevajo celovito in splošno razširjeno poznavanje ohranitvenih ukrepov in upravljanja ohranjanja. Omrežje Natura 2000 ima pomembno vlogo pri obravnavanju izgube habitatov oprasevalcev. V letih 2018 in 2019 so Komisija in države članice podpirale izmenjavo znanja o ukrepih za upravljanje in pristopih k

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan.

⁴⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Action+plans>.

⁴⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/easme/en/webinar-life-stepping-save-bugs>.

⁵¹ https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/life_and_invertebrates_summary_report-final-layout.pdf.

ohranjanju opraševalcev^{52,53,54} v biogeografskem procesu omrežja Natura 2000⁵⁵ (ukrep 4B). Komisija je novembra 2019 organizirala tematsko delavnico za opredelitev najboljših ukrepov za upravljanje in pristopov k ohranjanju opraševalcev na območjih Natura 2000⁵⁶.

Pomemben način za boljše vključevanje ciljev glede ohranjanja opraševalcev v upravljanje omrežja Natura 2000 je vključitev prednostnih ukrepov za glavne habitate opraševalcev v prednostne okvire ukrepanja držav članic⁵⁷. V poročilu Evropskega računskega sodišča je bilo predlagano, naj Komisija preveri, ali prednostni okviri ukrepanja vključujejo zahteve za zaščito divjih opraševalcev in oceni ustrezne ukrepe, ki so jih predlagale države članice. Komisija: (i) je pozvala države članice, naj zagotovijo, da bodo take zahteve vključene v prednostne okvire ukrepanja; (ii) je leta 2018 začela ocenjevati prednostne okvire ukrepanja in predložila pripombe, da bi spodbudila vključitev zahtev za divje opraševalce, (iii) ter bo s tem nadaljevala tudi v letu 2021 za preostale prednostne okvire ukrepanja (ukrep 4C).

Cilji glede varstva narave, določeni v strategiji EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, kot so povečanje pravno zavarovanih območij na 30 % zemljišč, učinkovito upravljanje teh območij in strogo varstvo vsaj tretjine takih območij, bodo, če se bodo v celoti izvedli, močno koristili opraševalcem. Strogo varstvo bi koristilo zlasti opraševalcem, odvisnim od habitatov staroraslih gozdov, kot so trepetavke.

2.5. Ukrep 5: izboljšanje habitatov opraševalcev na kmetijskih zemljiščih in v njihovi okolici

Komisija je leta 2019 začela študijo, da bi ocenila potencial SKP za obdobje 2014–2020 za ohranitev divjih opraševalcev. Poročilo⁵⁸, ki je bilo objavljeno novembra 2020, vključuje pregled ukrepov SKP, ki lahko podpirajo ali ovirajo ohranjanje. V njem je ponazorjeno izvajanje teh ukrepov s študijami primerov v šestih državah članicah. V študijah so opredeljena tudi ključna spoznanja. Na podlagi te študije je Komisija pripravila smernice za organe upravljanja ter kmete in njihove svetovalce o tem, kako povečati učinkovitost ukrepov SKP za opraševalce⁵⁹ (ukrep 5A).

Komisija je leta 2019 začela študijo, da bi na splošno preučila ukrepe v zvezi z opraševalci, sprejete v vseh državah članicah⁶⁰, vključno s prizadevanji na kmetijskih območjih (ukrep 5B). Ocena je pokazala, da številne države članice uporabljajo ciljno usmerjene ukrepe za zaščito opraševalcev v okviru SKP. Vendar pa je očitno, da je treba taka prizadevanja močno okrepiti po vsej EU.

⁵²https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/continental_pannonian_steppic_and_black_sea_regions_seminar_en.htm.

⁵³https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/atlantic_biogeographical_chalk_grasslands.htm.

⁵⁴https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/eurasian_grassland_conference.htm.

⁵⁵ Več informacij o biogeografskem procesu omrežja Natura 2000 je na voljo na:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/seminars_en.htm.

⁵⁶<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Natura+2000+workshop+Nov+2019>.

⁵⁷https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm.

⁵⁸<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Agriculture>.

⁵⁹<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Farmers>.

⁶⁰<https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Actions+in+my+country>.

Februarja 2020 je Komisija organizirala veliko konferenco deležnikov⁶¹ za izmenjavo in dopolnitev ugotovitev zgoraj navedenih študij Komisije ter razpravo o tem, kako bolje vključiti cilje glede ohranjanja opravevalcev v strateške načrte SKP za obdobje 2021–2027 (ukrep 5C).

Predlog Komisije za prihodnjo SKP⁶² vključuje številne instrumente in značilnosti, ki jih države članice lahko uporabijo v svojih strateških načrtih za izboljšanje biotske raznovrstnosti na kmetijskih območjih. Pri zagotavljanju pomoči v boju proti zmanjševanju števila vrst opravevalcev bodo ključni trije dejavniki: (i) nova „zeleno arhitektura“, ki temelji na okrepljeni pogojenosti; (ii) ekološke sheme in zaveze glede okoljskega upravljanja ter (iii) obvezna okrepljena okoljevarstvena prizadevanja. Ti trije dejavniki bodo podpirali tudi druge cilje strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030, ki so bistveni za podpiranje opravevalcem prijaznih kmetijskih krajin:

- vsaj 10 % kmetijskih površin vključenih med visokoraznovrstne značilnosti pokrajine;
- 50-odstotno zmanjšanje tveganja in uporabe kemičnih pesticidov;
- 50-odstotno zmanjšanje uporabe nevarnejših pesticidov;
- izvajanje ekološkega kmetijstva na vsaj 25 % kmetijskih zemljišč;
- znatno povečanje uporabe agroekoloških praks.

Poleg tega Komisija v priporočilih za države članice v zvezi z njihovim strateškim načrtom za SKP⁶³ obravnava tudi posebne cilje glede zaščite biotske raznovrstnosti, izboljšanja ekosistemskih storitev ter ohranjanja habitatov in krajin. Priporočila v zvezi s temi cilji naj bi prispevala k spodbujanju ohranjanja divjih opravevalcev na kmetijskih zemljiščih.

V poročilu Evropskega računškega sodišča je bilo predlagano, naj Komisija preveri, ali države članice v svoje strateške načrte po potrebi vključujejo prakse upravljanja, ki pomembno in pozitivno vplivajo na divje opravevalce. Izbira ter zasnova posegov in praks upravljanja, ki jih predlagajo države članice, bi morali temeljiti na analizi njihovih okoljskih razmer. Na podlagi te analize bi morale države članice opredeliti potrebe – vključno z ohranjanjem opravevalcev, če je to pomembno za dano ozemlje –, ki bi se obravnavale v strateških načrtih. Komisija bo ocenila, ali predlagani posegi in prakse upravljanja učinkovito prispevajo k posebnim ciljem SKP in posebnim potrebam, ki jih opredelijo države članice.

Komisija v okviru ukrepa 1 še naprej razvija kazalnik SKP za divje opravevalce, da bi ta kazalnik vključila v okvir uspešnosti in spremljanja, ko se bo začel uporabljati. Dokončno oblikovanje tega kazalnika je odvisno od izvajanja programa spremljanja opravevalcev v EU v državah članicah.

2.6. Ukrep 6: izboljšanje habitatov opravevalcev na mestnih območjih in v širši pokrajini

Komisija je leta 2019 zbrala dobre prakse in pripravila smernice za opravevalcem prijazna mesta (ukrep 6A). Smernice⁶⁴, objavljene januarja 2020, zagotavljajo dobre primere in priporočila za

⁶¹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁶² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_sl.

⁶³ COM(2020) 846 final.

⁶⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Cities>.

oblikovalce politike, nosilce odločanja, prostorske načrtovalce, razvijalce projektov in upravljavce rabe tal v mestih o tem, kako ustvariti ugodno mestno okolje za opraeševalce.

Komisija je oktobra 2020 pripravila poseben akcijski načrt za trajnostno rabo zemljišč in naravne rešitve⁶⁵ v okviru agende EU za mesta⁶⁶. Ukrepi za zeleno infrastrukturo in biotsko raznovrstnost v okviru tega načrta bodo podpirali opraeševalcem prijazno mestno okolje. Ukrepi za opraeševalce bodo dodatno okrepljeni z novim „sporazumom o zelenih mestih“⁶⁷ v okviru strategije za biotsko raznovrstnost in načrti za ozelenitev mest⁶⁸.

Poleg tega je Komisija merila, ki se nanašajo na opraeševalce, vključila v prijavnne obrazce in tehnična navodila za podelitev naziva zelene prestolnice Evrope⁶⁹ in nagrade evropski zeleni list⁷⁰ na območju kazalnika „narava in biotska raznovrstnost“ (ukrep 6A).

Da bi olajšala učinkovitejše ukrepe za opraeševalce, je razvila tudi pristop k evidentiranju ustreznosti mestnih območij za podpiranje opraeševalcev⁷¹. Več mest je uporabilo ta pristop za razumevanje, kako se lahko zelene mestne površine upravljajo za povečanje populacij opraeševalcev. Komisija bo obsežno promovirala to orodje med mestnimi oblastmi.

Ohranitveni ukrepi za opraeševalce – na mestnih območjih ali v širši pokrajini – se lahko financirajo s sredstvi kohezijske politike EU v skladu s prednostnimi nalogami, vključenimi v nacionalne in regionalne operativne programe⁷². Komisija je v partnerstvu z Evropskim odborom regij februarja 2020 organizirala konferenco deležnikov⁷³. Namen konference je bil povečati ozaveščenost o teh možnostih med: (i) organi upravljanja; (ii) regionalnimi in lokalnimi organi ter (iii) deležniki (ukrep 6B). Na konferenci je bilo izpostavljenih več projektov za ohranjanje opraeševalcev po vsej EU, ki se večinoma financirajo v okviru programov evropskega teritorialnega sodelovanja (Interreg)⁷⁴. Projekti za opraeševalce so podprti tudi z drugimi programi v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj ter Kohezijskega sklada in Evropskega socialnega sklada.⁷⁵

Komisija spodbuja ukrepe na ravni pokrajin, ki ohranjajo, povezujejo in obnavljajo habitate opraeševalcev, s svojimi smernicami o zeleni infrastrukturi na ravni EU⁷⁶ ter o vključevanju ekosistemov in njihovih storitev v odločanje⁷⁷ (ukrep 6C).

⁶⁵ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

⁶⁶ Agenda za mesta je partnerstvo med mesti, državami članicami, Evropsko komisijo in deležniki, kot so nevladne organizacije ali podjetja.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital>.

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf>.

⁷¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115375>.

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/funding.

⁷³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/.

⁷⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

⁷⁶ SWD(2019) 193 final.

⁷⁷ SWD(2019) 305 final.

2.7. Ukrep 7: zmanjšanje učinkov rabe pesticidov na opráševalce

Komisija je leta 2018 z državami članicami razpravljala o možnosti vključitve posebnih ciljev in ukrepov za opráševalce v revidirane nacionalne akcijske načrte držav članic v skladu z direktivo o trajnostni rabi pesticidov⁷⁸ (ukrep 7A). V drugem poročilu Komisije o napredku⁷⁹ pri izvajanju Direktive ni bilo posebnega poudarka na opráševalcih. Vendar pa je Komisija zahtevala izvedbo študije za oceno ravni vključenosti ciljev in/ali ukrepov v zvezi z ohranjanjem opráševalcev v nacionalnih akcijskih načrtih. Končno poročilo te študije je bilo objavljeno novembra 2020 in kaže nizko raven vključenosti. Države članice si morajo bolj prizadevati za okrepitev določb o žuželkah opráševalkah v nacionalnih akcijskih načrtih.

Komisija se je s strategijo EU za biotsko raznovrstnost in strategijo „od vil do vilic“ zavezala ukrepanju za zmanjšanje skupne uporabe in tveganja kemičnih pesticidov za 50 % ter uporabe nevarnejših pesticidov za 50 % do leta 2030. V ta namen bo Komisija revidirala direktivo o trajnostni rabi pesticidov z izboljšanjem njenih določb o integriranem varstvu rastlin pred škodljivimi organizmi ter spodbujala večjo uporabo varnih alternativ za zaščito pridelkov pred škodljivimi organizmi in boleznimi, zlasti s strateškimi načrti SKP. Ti ukrepi bodo koristili biotski raznovrstnosti na splošno in zlasti žuželkam opráševalkam.

Komisija si prizadeva zagotoviti, da se bo zaščita opráševalcev upoštevala tudi pri registraciji fitofarmaceutskih sredstev, kot zahteva zakonodaja EU o dajanju fitofarmaceutskih sredstev v promet⁸⁰. Komisija je sodelovala z državami članicami, da bi zagotovila, da bodo potrdile in izvajale smernice za oceno tveganja, ki ga fitofarmaceutska sredstva lahko pomenijo za čebele (*Apis mellifera*, *Bombus* spp. in čebele samotarke)⁸¹, potem ko jih je leta 2013 sprejela Evropska agencija za varnost hrane (EFSA) (ukrep 7B). Vendar od leta 2013 velika večina držav članic nenehno nasprotuje potrditvi delov smernic EFSA, povezanih s kronično toksičnostjo za čebele. Zato je Komisija konec leta 2018 predlagala, naj kot prvi korak izvedejo dele smernic, za katere je bila podpora zadostna (tj. dele v zvezi z akutnimi tveganji za medonosne čebele).

Julija 2019 se je kvalificirana večina držav članic dogovorila o osnutku uredbe Komisije o spremembi enotnih načel za ocenjevanje in registracijo fitofarmaceutskih sredstev. Ta sprememba enotnih načel je bila potrebna za izvedbo delov smernic o akutni toksičnosti za medonosne čebele. Vendar je Evropski parlament oktobra 2019 nasprotoval⁸² temu osnutku uredbe in Komisijo pozval, naj predloži nov osnutek uredbe, ki bo zajemal tudi kronično toksičnost in toksičnost za ličinke pri medonosnih čebelah ter akutno toksičnost za čmrlje. Zato Komisija ni mogla nadaljevati z delnim izvajanjem smernic.

Marca 2019 je Komisija pooblastila agencijo EFSA⁸³, da pregleda smernice ob upoštevanju novih znanstvenih spoznanj, pridobljenih od leta 2013. Komisija je želela pripraviti smernice z najnovejšimi metodologijami za izvajanje ocen tveganja za upravljane in divje čebele. Pregled

⁷⁸ Direktiva 2009/128/ES.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sud_report-act_2020_sl.pdf.

⁸⁰ Uredba (ES) št. 1107/2009.

⁸¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>.

⁸² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0149_SL.html.

⁸³ Evropska agencija za varnost hrane.

poteka⁸⁴ in naj bi bil končan leta 2021. Komisija si bo nato prizadevala za potrditev celotnih smernic⁸⁵.

Evropsko računsko sodišče je Komisijo pozvalo, naj: (i) razširi zaščitne ukrepe v zvezi z oceno tveganja na reprezentativen obseg vrst divjih oprasovalcev, (ii) z državami članicami pripravi delovni načrt za razvoj preskusnih metod v zvezi s tem in (iii) opredeli posebne cilje v zvezi z zaščito divjih oprasovalcev. Komisija obravnava ta priporočila z okrepitevijo ocenjevanja tveganja fitofarmaceutskih sredstev za okolje, kot je navedeno v prejšnjem odstavku, in se je zavezala strategiji EU „od vil do vilic“.

Uporaba fitofarmaceutskih sredstev z neonikotinoidi ter omejitve in prepovedi njihove uporabe so v zadnjih letih deležne velike pozornosti zaradi visoke toksičnosti teh sredstev za čebele⁸⁶. Komisija je 29. maja 2018 sprejela izvedbene uredbe o spremembi pogojev za registracijo neonikotinoidov imidakloprida⁸⁷, klotianidina⁸⁸ in tiametoksama⁸⁹, da bi prepovedala kakršno koli rabo navedenih treh snovi na prostem (ukrep 7C). Ob upoštevanju teh omejitev so vlagatelji vloge za podaljšanje registracije klotianidina, tiametoksama in imidakloprida umaknili svoje vloge. Posledično je registracija teh snovi potekla 31. januarja 2019, 30. aprila 2019 oziroma 1. decembra 2020.

Poročilo Evropskega računškega sodišča in resolucija Evropskega parlamenta z dne 18. decembra 2019⁹⁰ sta pozvala Komisijo, naj zagotovi, da bodo nujne registracije v zvezi z uporabo neonikotinoidov ustrezno utemeljene. Uredba (ES) št. 1107/2009 državam članicam omogoča, da za fitofarmaceutska sredstva, ki niso registrirana na njihovem ozemlju, izdajo nujne registracije za omejeno in nadzorovano uporabo, kadar nevarnosti ni mogoče obvladati z drugimi ustreznimi ukrepi. Po prepovedi uporabe navedenih treh neonikotinoidnih pesticidov na prostem in izteku njihove registracije je več držav članic večkrat izdalo nujne registracije za njihovo uporabo.

Komisija je leta 2018 pooblastila agencijo EFSA, da preveri, ali so bile nujne registracije, ki so bile večkrat izdane za nekatere kmetijske rastline, utemeljene, in leta 2020 sprejela ukrepe za preprečitev neutemeljenih nujnih registracij (za Romunijo⁹¹ in Litvo⁹²). Komisija je oktobra 2020 poslala drugo pooblastilo agenciji EFSA, da bi do septembra 2021 ocenila, ali nekatere nujne registracije za uporabo teh snovi na sladkorni pesi izpolnjujejo pogoje iz Uredbe. Komisija lahko na podlagi rezultatov tega pooblastila sprejme nadaljnje ukrepe. Za dodatno povečanje

⁸⁴ https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review.pdf.

⁸⁵ V zvezi s tem bo Komisija upoštevala priporočila Evropskega računškega sodišča (posebno poročilo 15/2020), <https://www.eca.europa.eu/sl/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

⁸⁶ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en.

⁸⁷ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2018/783 z dne 29. maja 2018 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede pogojev za odobritev aktivne snovi imidakloprid (UL L 132, 30.5.2018, str. 31).

⁸⁸ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2018/784 z dne 29. maja 2018 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede pogojev za odobritev aktivne snovi klotianidin (UL L 132, 30.5.2018, str. 35).

⁸⁹ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2018/785 z dne 29. maja 2018 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede pogojev za odobritev aktivne snovi tiametoksam (UL L 132, 30.5.2018, str. 40).

⁹⁰ 2019/2803(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_SL.html.

⁹¹ UL L 33, 5.2.2020, str. 16.

⁹² UL L 33, 5.2.2020, str. 19.

preglednosti so obvestila o nujnih registracijah držav članic objavljena v zbirki podatkov EU o pesticidih⁹³.

2.8. Ukrep 8: zmanjšanje vpliva invazivnih tujerodnih vrst na opraevalce

Komisija je januarja 2020 objavila smernice o upravljanju invazivnih tujerodnih vrst za zaščito divjih opraevalcev⁹⁴ (ukrep 8A). Smernice so namenjene zlasti: (i) organom, pristojnim za upravljanje invazivnih tujerodnih vrst ali vkljuenim v ustrezno oblikovanje politike, ter (ii) evropskim državljanom, ki si prizadevajo za spremljanje in/ali prepreitev vnosa in širjenja takih vrst. Smernice zajemajo najpomembnejše ukrepe za odkrivanje, nadzorovanje in izkoreninjenje invazivnih tujerodnih vrst, ki so najbolj škodljive za domače divje opraevalce v Evropi. Med temi invazivnimi tujerodnimi vrstami, škodljivimi za divje opraevalce, so čebela smolarka, azijski sršen ali rastline, kot sta navadni rododendron in zlata rozga. Azijski sršen je v skladu z uredbo o preprečevanju in obvladovanju vnosa in širjenja invazivnih tujerodnih vrst⁹⁵ uvrščen na seznam invazivnih tujerodnih vrst, ki zadevajo Unijo. Komisija je leta 2019 pripravila smernice o invazivnih tujerodnih vrstah, ki so domorodne v delu EU, za ozaveščanje o morebitnih negativnih vplivih takih vrst zunaj njihovega naravnega območja razširjenosti. Med drugimi vrstami so v teh smernicah obravnavane podvrste upravljanih čebel in čmrljev⁹⁶.

Program LIFE podpira projekte, ki vključujejo obnovo habitatov po razširitvi invazivnih tujerodnih vrst. Več projektov je bilo namenjenih ozaveščanju ali preučitvi in nadzorovanju invazivnih tujerodnih vrst, ki negativno vplivajo na avtohtono rastlinje, od katerega so odvisni opraevalci, kot so navadni rododendron, pampaška trava in žlezava nedotika⁹⁷.

Zaveza v okviru strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 glede zmanjšanja števila vrst na rdečem seznamu, ki jih ogrožajo invazivne tujerodne vrste, za 50 % bo prispevala tudi k ublažitvi negativnih vplivov na opraevalce.

Komisija je vključila odločna priporočila za uporabo domorodnih rastlinskih vrst in vrst opraevalcev ter za strogo izogibanje tujerodnim vrstam in invazivnim tujerodnim vrstam v sklop smernic za ohranjanje opraevalcev. Te smernice so bile namenjene javnosti, lokalnim organom in različnim poslovnim sektorjem, vključno s kmetijskim, gozdarskim in gradbenim sektorjem ter sektorjem krajinske arhitekture⁹⁸ (ukrep 8B).

2.9. Ukrep 9: spodbujanje poslovnega sektorja in državljanov k ukrepanju

Komisija je avgusta 2018 prek platforme EU Business@Biodiversity izvedla začetni pregled poslovnih dejavnosti za ohranjanje opraevalcev⁹⁹. Po tem je naročila pripravo posebnih smernic¹⁰⁰ za enajst poslovnih sektorjev: kmetijstvo; agroživilske proizvode in pijačo; gozdarstvo; hortikulturo; čebelarstvo; trgovino na drobno; krajinsko arhitekturo; gradbeništvo; rudarstvo; energetiko in turizem (ukrep 9A). V teh smernicah so bile podrobneje preučene dobre

⁹³ <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/ppp/pppeas/screen/home>.

⁹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁵ Uredba (EU) št. 1143/2014.

⁹⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁷ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁹⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Get+involved>.

⁹⁹ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/news/news-84_en.htm.

¹⁰⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Businesses>.

poslovne prakse. Komisija še naprej promovira te smernice in spodbuja podjetja k izvajanju v rezultate usmerjenih ukrepov za ohranjanje opraevalcev. Poleg tega še naprej spodbuja podjetja k ocenjevanju in vkljucevanju njihovih vplivov na biotsko raznovrstnost¹⁰¹ ter odvisnosti od nje v odlocanje, tudi s projekti v okviru programa LIFE, ki podpirajo opraevalcem prijazno sekvestracijo ogljika v kmetijske površine.

Komisija tudi še naprej spodbuja javnost k ukrepanju za ohranitev opraevalcev, in sicer z javnimi kampanjami¹⁰², komunikacijskimi dejavnostmi, izobraževalnim gradivom¹⁰³ in smernicami¹⁰⁴ (ukrep 9C). Ključna platforma za to je spletna platforma Komisije z informacijami o opraevalcih¹⁰⁵. Platforma z informacijami o opraevalcih, razvita v okviru ukrepa 3A, olajšuje dostop do informacij ter vključuje javnost in druge deležnike. Komunikacijski pristop k javnosti je namenjen opozarjanju na raznolikost opraevalcev in njihov pomen za človeštvo ter spodbujanju vseh k ukrepanju za njihovo zaščito. Opraevalci so med najbolj priljubljenimi temami na področju narave med Evropejci in o njih je zelo enostavno komunicirati. Zato Komisija uporablja opraevalce kot sredstvo za obveščanje o ukrepih EU v zvezi s širšimi vprašanji biotske raznovrstnosti in okolja v okviru evropskega zelenega dogovora.

Komisija podpira vlogo javnosti pri ustvarjanju znanja za ukrepe politike. Julija 2020 je objavila poročilo o dobrih praksah v znanosti za državljane na področju spremljanja stanja okolja¹⁰⁶, ki vključuje znanost za državljane o opraevalcih (spremljanje metuljev). Z izvajanjem pilotnega projekta Evropskega parlamenta ABLE¹⁰⁷ je spodbudila vzpostavitev evropskega programa spremljanja metuljev v desetih državah članicah. Znanost za državljane naj bi bila tudi sestavni del prihodnjega programa spremljanja opraevalcev v EU in programa okoljskega spremljanja rabe pesticidov prek medonosnih čebel, razvitega v skladu z ukrepom 1. Komisija bo v letu 2021 s projektom STING¹⁰⁸ razširila dejavnosti vkljucevanja javnosti, povezane z opraevalci, zlasti v okviru varnosti hrane.

Evropska solidarnostna enota (ukrep 9C) podpira projekte, ki vključujejo mlade na različnih področjih, povezanih s solidarnostjo, tudi na področju varstva okolja in narave. Več tekočih projektov obravnava opraevalce. Nekateri se osredotočajo na dejavnosti obveščanja in ozaveščanja, kot je projekt Wild Bee Pollinator Conservation ali projekt Solidarity Bees. Drug primer, tj. projekt zagotavljanja podpore ekosistemom, prispeva k ustvarjanju ugodnega stanja habitatov za divje opraevalce in druge žuželke¹⁰⁹.

Program Erasmus+ financira projekte, namenjene ozaveščanju učencev, z zagotavljanjem možnosti za učenje o opraevalcih. To vključuje vkljucevanje učencev v dejavnosti, kot je

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business>.

¹⁰² <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=23462237>.

¹⁰³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Educational+materials>.

¹⁰⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Citizens>.

¹⁰⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

¹⁰⁶ SWD(2020) 149 final.

¹⁰⁷ <https://butterfly-monitoring.net/able>.

¹⁰⁸ STING (Science and Technology for Pollinating Insects – Znanost in tehnologija za žuželke opraevalke) je projekt, ki ga izvaja Skupno raziskovalno središče.

https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/adopted_jrc_2019-20_wp_europa_v2.pdf.

¹⁰⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

spremljanje oprasovalcev na terenu, ki omogoča mladim, da se seznanijo z zahtevami oprasovalcev, povezanimi s habitati, in nevarnostmi, ki jim grozijo¹¹⁰.

Komisija podpira državljane v njihovi vlogi potrošnikov. Izbira potrošnikov lahko močno vpliva na divje oprasovalce. Znak EU za okolje¹¹¹ je eno izmed orodij, ki lahko ublažijo negativne vplive izbire potrošnikov, na primer v zvezi z vrtnarskimi izdelki, ki vplivajo na oprasovalce (ukrep 9B). Komisija se trenutno osredotoča na povečanje uspeha sedanjega portfelja proizvodov z znakom za okolje in ne na razvoj novih meril za znak EU za okolje. Pred kratkim je začela revidirati merila za znak EU za okolje za „rastne substrate, sredstva za izboljšanje tal in mulč“ ter bo zagotovila, da bodo revidirana merila obravnavala potrebo po ohranitvi oprasovalcev. Na primer, merila bi lahko vključevala zaščitne ukrepe za zagotovitev, da prst, ki se uporablja za lončnice, in vrtnarski izdelki ne izvirajo iz habitatov oprasovalcev ali da pridobivanje mineralnih surovin ne povzroča degradacije habitatov oprasovalcev. V živilskem sektorju je bila s projektom, povezanim z živili in biotsko raznovrstnostjo, v okviru programa LIFE preučena zaščita žuželk na področju standardov in oznak za živila ter pripravljen priročnik za upravljavce kakovosti, upravljavce proizvodov in upravljavce javnih naročil¹¹².

2.10. Ukrep 10: spodbujanje strategij za oprasovalce in sodelovanja na vseh ravneh

Komisija spodbuja nacionalne, regionalne in lokalne organe, naj razvijejo strategije za oprasovalce. Za olajšanje tega procesa je pripravila predloge¹¹³ za take strategije, ki jih je mogoče prilagoditi posebnim potrebam posameznih območij (ukrep 10A).

Poleg organizacije *ad hoc* dogodkov in delavnic Komisija olajšuje sodelovanje deležnikov pri ohranjanju oprasovalcev v okviru evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijstva¹¹⁴, programov Interreg¹¹⁵ in agende EU za mesta¹¹⁶ (ukrep 10B). Programi Interreg so bili posebej koristni pri spodbujanju sodelovanja s skupnimi ukrepi ter izmenjavami politik med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi akterji iz različnih držav članic. Komisija še naprej spodbuja tudi povezave med nacionalnimi, lokalnimi in podnacionalnimi organi ter njihovimi partnerji iz drugih držav EU. V okviru evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijstva so bile ustanovljene lokalne operativne skupine^{117,118} za inovativno in oprasovalcem prijazno upravljanje kmetij.

Oktobra 2020 je bila v okviru evropskega okoljskega partnerskega programa za pristop¹¹⁹ organizirana spletna regionalna delavnica¹²⁰ o invazivnih tujerodnih vrstah in pobudi EU za oprasovalce za udeležence iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Srbije, Severne Makedonije, Kosova in Turčije (ukrep 10C). Delavnica je bila podprta z instrumentom za predpristopno pomoč, eden od njenih ciljev pa je bil spodbuditi izmenjavo izkušenj o določanju

¹¹⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

¹¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>.

¹¹² <https://www.business-biodiversity.eu/en/publications/easy-guide--insect-protection>.

¹¹³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Public+authorities>.

¹¹⁴ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

¹¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

¹¹⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/protecting-farmland-pollinators>.

¹¹⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/pasture-pollinators>.

¹¹⁹ <https://eppanetwork.eu/project>.

¹²⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

strateških ciljev ter izvajanju ukrepov za odzivanje na zmanjševanje števila opraevalcev v EU in prispevanje k prizadevanjem za njihovo ohranjanje na svetovni ravni.

V svoje delo zunaj EU je Komisija vključila tudi posebno podporo za cilje pobude EU za opraevalce in akcijski naert za obdobje 2018–2030 za drugo mednarodno pobudo za opraevalce (ukrep 10C). Komisija je na primer podprla projekt EU-FAO iz leta 2019, ki olajšuje izvajanje večstranskih sporazumov s strani afriških, karibskih in pacifiških držav¹²¹. Ta projekt je namenjen spodbujanju kmetijskih praks, ki temeljijo na ekosistemih, vključno z ohranjanjem naravnih habitatov za divje opraevalce in z blažitvijo tveganj, ki jih predstavljajo pesticidi. Za regulativne organe, pristojne za pesticide, bo organiziran globalni seminar o krepitvi in izvrševanju predpisov o pesticidih za zaščito opraevalcev, da bodo lahko okrepili svojo zmogljivost za pripravo in izvrševanje predpisov o pesticidih, ki ščitijo opraevalce¹²².

EU se je novembra 2018 na 14. zasedanju Konference pogodbenic Konvencije o biološki raznovrstnosti pridružila „koaliciji voljnih za opraevalce“¹²³ (ukrep 10D). Od takrat Komisija podpira cilje koalicije z izmenjavo znanja in izkušenj o izvajanju ukrepov EU za opraevalce z drugimi državami.

EU v okviru priprav in izvajanja svetovnega okvira za biotsko raznovrstnost po letu 2020¹²⁴ spodbuja svoje mednarodne partnerje k večjemu ohranjanju opraevalcev in spoštovanju ekosistemskih storitev, ki jih zagotavljajo.

3. ZAKLJUČEK

Ta pregled kaže, da je bil pri izvajanju ukrepov pobude dosežen velik napredek. Pobuda je zagotovila splošen okvir za ukrepe EU za opraevalce v vseh sektorskih politikah. Ukrepi za razvoj ključnih vzvodov politike so bili uspešno uvedeni in so precej napredovali. Med te vzvode politike spadajo programi za spremljanje vrst opraevalcev in vzrokov za zmanjševanje njihovega števila. Sistem obveščanja o opraevalcih in prilagojene raziskovalne pobude pa bi morali dodatno podpreti pobudo.

Na splošno je pobuda še vedno veljavno orodje politike, ki EU, državam članicam in deležnikom omogoča spoprijemanje z zmanjševanjem števila opraevalcev. Vendar še vedno obstajajo veliki izzivi pri odpravljanju vzrokov za zmanjševanje. Okrepiti bo treba prizadevanja, zlasti za obravnavanje izgube habitatov v kmetijskih krajinah in učinkov pesticidov. Med drugimi izzivi, ki ostajajo, je odpravljanje nevarnosti za opraevalce, ki se ne obravnavajo neposredno v okviru pobude, kot so podnebne spremembe in onesnaževala razen pesticidov.

Napredek pri doseganju dolgoročnih ciljev pobude bo močno okrepljen s strategijo EU za biotsko raznovrstnost, strategijo EU „od vil do vilic“ in akcijskim načrtom EU za ničelno onesnaževanje, zlasti z zavezami za razširitev zavarovanih območij in obnovo ekosistemov. Poleg tega so bistvenega pomena spodbujanje agro-ekoloških pristopov, kot je ekološko kmetovanje, obnova visokoraznovrstnih značilnosti pokrajine na kmetijskih zemljiščih ter zmanjšanje učinkov pesticidov in drugih onesnaževal, ki škodujejo opraevalcem.

¹²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-provides-extra-eu9-million-support-faos-work-promoting-nature-friendly-agricultural_en.

¹²² <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

¹²³ <https://promotepollinators.org/about/history>.

¹²⁴ <https://www.cbd.int/conferences/post2020>.

Komisija bo tesno sodelovala z državami članicami v naslednji fazi izvajanja pobude. Zato pozdravlja sklepe Sveta¹²⁵ o poročilu Evropskega računskega sodišča, zlasti o potrebi po zagotovitvi ustrezne rabe virov, vzpostavitvi okvira upravljanja in spremljanja opraševalcev za celotno EU ter boljšem vključevanju potreb opraševalcev v SKP in okvir zakonodaje o pesticidih.

Komisija bo v drugi polovici leta 2021 začela izvajati dejavnosti posvetovanja za zbiranje mnenj ter celovitejših dokazov, spoznanj in izkušenj deležnikov ter splošne javnosti o izvajanju obstoječega okvira ukrepov. Ti predlogi bodo nudili pomembne usmeritve za izboljšanje tega okvira in opredelitev dodatnih ukrepov, ki bi bili potrebni za celovito izvedbo dolgoročnih ciljev pobude.

Komisija bo nato revidirala pobudo ob upoštevanju povratnih informacij, ki jih je do zdaj prejela od drugih institucij in deležnikov, ter rezultatov posvetovanj.

¹²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/sl/pdf>.